

DOCENTENHANDLEIDING

Toelichting en verantwoording

Amnesty International is een van de coalitiepartners van de campagne *Control Arms* (zie <http://www.controlarms.org>), samen met Iansa en Oxfam. De thematiek van wapens is een nieuw terrein voor Amnesty. Van 2003 tot 2006 hebben deze drie organisaties gelobbyd voor een international wapenverdrag. In 2007 zijn daartoe door de Verenigde Naties de eerste stappen gezet.

De Scholengroep Nijmegen van Amnesty International heeft daarbij deze lesbrief (*Een mondiaal wapenhandelsverdrag*) ontwikkeld, gericht op leerlingen van het Studiehuis. De lessen kunnen door u als docent of door gastdocenten van Amnesty verzorgd worden. In deze handleiding richten we ons tot de docent.

De lesbrief bevat lesstof voor twee lesuren voor het vak maatschappijleer. De eerste les is gericht op bekendmaking met de problematiek van clusterwapens. De tweede les is een oefening in onderhandelen. Leerlingen spelen daarin onderhandelingen voor een mondiaal wapenhandelsverdrag na.

U kunt de eerste les het beste laten beginnen in een computerlokaal. Het grootste deel van deze les zijn de leerlingen immers kwijt met het uitvoeren van enkele zoekopdrachten op internet. Tussen de eerste en tweede les kan het beste enige tijd zitten (zodat de leerlingen eventueel nog in groepjes kunnen overleggen), maar een blokkur behoort ook tot de mogelijkheden.

U kunt voor gastdocenten, of scholenwerkers zoals ze binnen Amnesty worden genoemd, contact opnemen met het landelijk secretariaat op tel. 020-6264436. Scholen binnen een regio van 50 km rondom Nijmegen kunnen bij de Scholengroep Nijmegen van Amnesty International terecht op 024-3233387.

Clusterwapens of clusterbommen

Een clusterbom is een door een vliegtuig, granaat of raket afgeworpen bom die tot ongeveer 200 kleine bommetjes uitspuugt. Deze worden vaak gestabiliseerd met kleine parachutes of een (uitklapbare) staart met vinnen. De bommen exploderen ofwel als ze in contact komen met de grond ofwel na een bepaalde periode. Clusterbommen, ook wel 'submunitie' ofwel munitie in munitie, kunnen zijn gericht op het uitschakelen van manschappen of het vernielen van materieel. Ook zijn er clusterbommetjes die blijven liggen tot de tijd verstreken is of iemand deze aanraakt of beweegt.

Het grote probleem met clusterbommen is dat ze vaak nog jaren ná een oorlog slachtoffers maken onder de burgerbevolking. Clusterbommen hebben de afgelopen drie decennia minstens 11 duizend mensen gedood of verminkt. Bijna alle slachtoffers (98 procent) waren burgers. Dat meldde de humanitaire organisatie Handicap International in november 2006 op basis van onderzoek in 24 conflictgebieden waar clustermunitie is gebruikt. Volgens Handicap International ging het in ruim een kwart van de gevallen om kinderen. Vooral jongens die werkten of speelden in gebieden waar onontplofte clustermunitie ligt, werden het slachtoffer. De organisatie zegt dat het werkelijke aantal slachtoffers mogelijk tien keer zo hoog is, omdat in veel gebieden, zoals Afghanistan, Irak, Tsjetsjenië en Zuidoost-Azië, ongelukken met blindgangers vaak niet worden gemeld.

België voerde op 19 februari 2006 als eerste land een gedeeltelijk verbod op clusterbommen in. Begin 2007 hebben de Verenigde Naties een congres georganiseerd in Stockholm ter voorbereiding op een mondiaal wapenverdrag dat het gebruik van clusterbommen aan banden moet leggen.

In maart 2007 was er veel commotie in Nederland omdat diverse pensioenfondsen beleggen in wapenfabrieken die clusterbommen maken.

Les 1: onderzoek

Verdeel de klas meteen in zes groepen. Geef elke groep haar eigen congresmap (België, China, Groot-Brittannië, Israël, Nederland en Verenigde Staten).

Het werkblad *Inleiding* kunt u nog centraal behandelen. Daarna kiezen de groepen elk een onderhandelaar die namens de groep in de tweede les zal onderhandelen. U krijgt daarvoor van elke groep een strook overhandigd met de naam van de kandidaat voor de onderhandelingen.

Daarna gaan de groepen hun onderzoekopdrachten uitvoeren. Wijs de groepen erop dat ze het beste het werk onderling kunnen verdelen. Een of twee mensen van de groep gaan op zoek naar wat clusterwapens zijn a.h.v. de vragen op het werkblad *Clusterwapens: de problematiek*. Anderen van de groep zoeken uit hoe het land dat zij vertegenwoordigen tegenover clusterwapens staan a.h.v. vragen op het werkblad *Clusterwapens: wat vindt België/China/Groot-Brittannië/Israël/Nederland/Verenigde Staten ervan?*.

De antwoorden op de zoekopdrachten van beide werkbladen kunnen binnen 20 à 25 minuten gevonden worden.

Laat de groepen de laatste 10 minuten nadenken over een eigen agendapunt. Een voorstel zou bijvoorbeeld kunnen zijn: het land dat clusterwapens gebruikt, moet ook opdraaien voor de kosten van het opruimen van niet-ontplofte clusterbommetjes na afloop van de oorlog.

Antwoorden op de zoekopdrachten van werkblad 'Clusterwapens: de problematiek'

- ♦ Zoek uit wat clusterwapens precies zijn en formuleer dit in de ruimte hieronder.

Clusterwapens zijn wapens die na uitgooien of afschieten een veelheid aan kleine bommetjes uitstrooien die zich over en groot oppervlak verspreiden.

- ♦ Noteer hieronder welke problemen het gebruik van deze wapens oplevert.

Veel van de kleine bommetjes ontploffen niet (blindgangers). Ze kunnen nog jaren na een oorlog slachtoffers veroorzaken als je er per ongeluk mee in aanraking komt. Ze veroorzaken vooral slachtoffers onder de burgerbevolking, waaronder vaak kinderen die ze oprapen of er per ongeluk op stappen.

- ♦ Noem een recente oorlog waar clusterwapens werden ingezet.

Ten tijde van het schrijven van dit pakket was de meest recente oorlog waar ze werden ingezet de oorlog tussen Israël en Libanon van 2006.

a) welke rol vervulde het gooien van clusterwapens in deze oorlog?

De publieke opinie was verontwaardigd over het gebruik van clusterwapens door Israël omdat dit land ze in de laatste dagen van oorlog is gaan gebruiken, terwijl men wist dat de oorlog snel afgelopen zou zijn.

b) noteer daarover een eigen standpunt.

--

De antwoorden zijn zoals gezegd binnen een minuut of 20 wel te vinden. Mochten de leerlingen er niet uit komen, dan kunt u wijzen op de volgende websites*:

- <http://nl.wikipedia.org/wiki/Clusterbom>
- http://www.nu.nl/news/984800/21/Landen_buigen_zich_over_verdrag_tegen_clustermunitie.html
- <http://www.unicef.nl/unicef/show/id=53926/contentid=2680>
- http://www.mo.be/index.php?id=61&tx_uwnnews_pi2%5Bart_id%5D=16733
- http://www.telegraaf.nl/buitenland/49189171/Annan_veroordeelt_gebruik_clusterbommen.html
- <http://www.stopclustermunitions.org> (Engelstalig)

Ook de antwoorden op de vragen op de pagina *Clusterwapens: wat vindt België/China/Groot-Brittannië/Israël/Nederland/Verenigde Staten ervan?* zijn eveneens 20 à 25 minuten te vinden. Mochten de leerlingen ook hier niet uitkomen, dan kunt u ze eventueel wijzen op de volgende websites*:

België:

- http://nl.handicapinternational.be/index.php?action=article&id_article=441376
- <http://nl.handicapinternational.be/index.php?action=article&numero=218>
- <http://www.paxchristi.be/website/wordpress/?p=569>
- http://www.dirkvandermaelen.be/index.php?option=com_content&task=view&id=319&Itemid=21

China:

- <http://www.stopclustermunitions.org/info.asp?c=14&id=40>
- http://www.dewaarheid.nu/feb01/conferentie_clusterbommen.htm
- <http://hrw.org/backgrounder/arms/cluster0207/4.htm> (Engelstalig)

Groot-Brittannië (ook wel: Engeland, Verenigd Koninkrijk, UK)

- http://www.theregister.co.uk/2007/03/21/dumb_cluster_moral_posturing/
- <http://nfpb.gn.apc.org/cluster.htm>
- <http://www.guardian.co.uk/world/2007/feb/24/politics.foreignpolicy>

Israël:

- <http://vredessite.nl/andernieuws/2006/week34/>
- <http://www.telegraaf.nl/buitenland/article49197821.ece?rss>
- <https://prod.indymedia.nl/en/2003/09/13854.shtml>
- http://commentisfree.guardian.co.uk/thomas_nash/2007/11/cluster_bombs_realism_and_reality.html

Nederland:

- <http://www.volkskrantblog.nl/bericht/86866>
- http://www.ravagedigitaal.org/archief_2004/2004archief/0204a9.htm
- <http://www.ad.nl/binnenland/article1118716.ece>
- <http://www.ddh.nl/pipemail/wereldcrisis/2001-October/001897.html>

Verenigde Staten:

- <http://www.ipsnews.be/news.php?idnews=8677>
- http://www.groene.nl/2003/0317/jb_bezetter.html
- http://www.dewaarheid.nu/feb01/conferentie_clusterbommen.htm
- <http://hrw.org/english/docs/2003/04/01/usint5475.htm> (Engelstalig)
- http://takeaction.amnestyusa.org/site/c.goJT100vEIH/b.2511459/k.CA6C/USA_Speak_Out_Against_the_Deadly_Use_of_US_Cluster_Bombs.htm (Engelstalig)

* Niets is zo veranderlijk als het internet. Geef a.u.b. aan ons door als u merkt dat bepaalde webadressen niet meer kloppen.

Het werkblad *Je eigen agendapunt* kunt u nog tijdens de laatste minuten van de eerste les laten inleveren (als de groepen tijd hebben gehad daarover na te denken) of aan de groepen meegeven en aan het begin van de tweede les laten inleveren.

Het werkblad *Enkele tips voor succesvol onderhandelen* is ook bedoeld om mee te geven als voorbereiding op de tweede les.

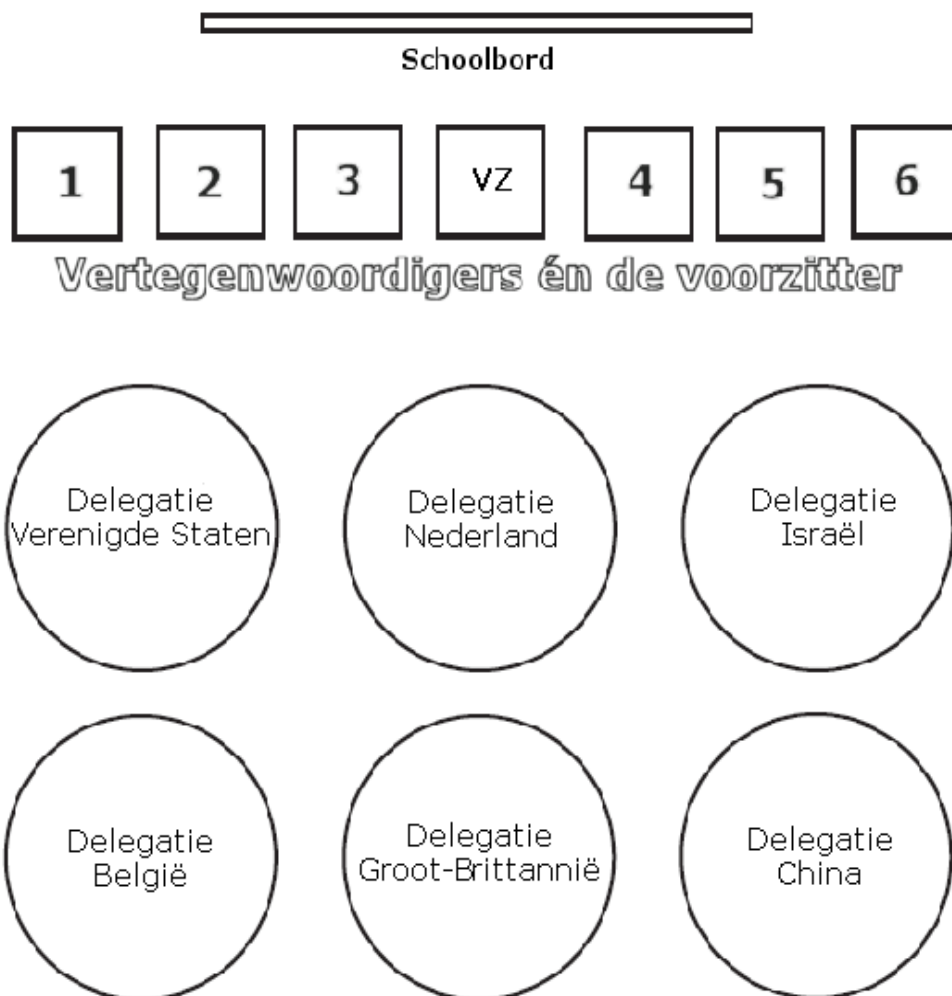
Geef duidelijk aan dat (de onderhandelaars namens) de groepen de benodigde papieren uit de eerste les in de tweede les bij zich moeten hebben.

Les 2: onderhandelen

In de tweede les krijgen de leerlingen géén aanvullende werkbladen. In deze les gaan we –na het nalopen van de bevindingen van de eerste les– onderhandelingen om te komen tot een internationaal wapenhandelsverdrag simuleren.

Maar allereerst loopt u de antwoorden op werkblad *Clusterwapens: de problematiek* met uw leerlingen na (zie daarvoor handleiding pag. 3).

U als (gast)docent bent de voorzitter van het congres. Begin met te vragen of de zes vertegenwoordigers van de landen vooraan willen komen zitten (zij leveren daarvoor een strook bij u in zodat u de namen kent, die kunt u plakken op pagina 6 van deze handleiding). Een handige indeling van de klas zou kunnen zijn:

Woordvoerders / delegatieleden:

België

(strookje van delegatielid hieronder plakken)

Israël

(strookje van delegatielid hieronder plakken)

China

(strookje van delegatielid hieronder plakken)

Nederland

(strookje van delegatielid hieronder plakken)

Groot-Brittannië

(strookje van delegatielid hieronder plakken)

Verenigde Staten

(strookje van delegatielid hieronder plakken)

U leidt de vergadering. Onderstaande tekst kan daarvoor als inleiding dienen:

Geachte aanwezigen,

Deze vergadering is door de vereniging van NGO's bijeengeroepen naar aanleiding van de ruim 500.000 doden die op jaarbasis het gevolg zijn van wapenmisbruik. Het aantal gewonden vormt zelfs een veelvoud daarvan. Het betreft hier niet louter slachtoffers van terroristische of criminele organisaties. Ook bij militaire operaties vallen steeds meer, en gemakkelijker ook, burgerslachtoffers. Dat heeft onder andere te maken met de soorten wapens die men inzet.

Het recente en excessieve wapengeweld van de voortdurende militaire operaties op tal van plaatsen in de wereld, met de gebruikelijke niet-bedoelde dodelijke slachtoffers, beïnvloeden in toenemende mate de publieke opinie. Dat heeft ook effect op de wereldleiders. Die vragen ook van niet-gouvernementele organisaties om oplossingen aan te dragen. Vandaar dat u allen hier aanwezig bent.

Het onderwerp van de besprekingen vandaag: vormden gisteren vuistvuurwapens het hoofdonderwerp van deze vergadering en eergisteren landmijnen, vandaag gaat het uitsluitend over clusterwapens.

Het einddoel is een slottekst waarmee alle delegaties kunnen leven die als uitgangspunt kan dienen voor een Verdrag tegen clusterwapens van de Verenigde Naties.

Vervolgens geeft u alle delegaties de tijd om in één minuut het standpunt van het land dat ze vertegenwoordigen toe te lichten.

U kunt de vergadering vervolgen aan de hand van de ingeleverde agendapunten. Er zijn natuurlijk uitersten waarbinnen allerlei varianten denkbaar zijn. Bijvoorbeeld van een compleet verbod op het gebruik van, en de handel in clusterwapens, tot een zeer beperkte en beheerste inzet van die wapens. Let op, sommige voorstellen kunnen strijdig met elkaar zijn. Het gaat dus om *de meest gewenste* versie.

Bespreek elk van de genoemde voorstellen als agendapunt en laat eventueel ook de overige delegatieleden er op reageren. Probeer telkens tot een besluit over een voorstel te komen.

Alleen de woordvoerders mogen mee discussiëren. Ze mogen wel om raad vragen aan hun achterban als ze er zelf niet uitkomen. Ze steken daartoe hun hand op om een time-out aan te vragen (van maximaal een of twee minuten).

De woordvoerders hebben - na eventuele ruggespraak - het laatste woord! Noteer vervolgens elk agendapunt kort en bondig op het bord.

Als er geen agendapunten worden ingeleverd of als ze te weinig opleveren, kunt u de vertegenwoordigers laten discussiëren aan de hand van een of meer van de stellingen op de volgende pagina (zie handleiding 8 - kopiëren of op het bord schrijven).

Stelling 1: Er is een mondiale verantwoordelijkheid voor clusterwapens. Er wordt daarom een fonds in het leven geroepen waaraan alle lidstaten van de Verenigde Naties een contributie moeten betalen om alle *burgerslachtoffers* die door het gebruik van dergelijke wapens gewond raakten, direct optimale medische hulp te bieden.

Stelling 2: Alleen het land dat dergelijke wapens inzet draait voor alle medische kosten op voor burgerslachtoffers van deze wapens.

Stelling 3: Het land dat de wapens geproduceerd heeft, en er geld aan verdient heeft draait op voor alle medische kosten voor burgerslachtoffers van deze wapens.

Stelling 4: Fabrikanten moeten meebetalen.

Stelling 5: Er moet een totaalverbod komen op het produceren, het gebruiken en het verhandelen van clusterwapens.

Stelling 6: Particuliere wapenhandelaren kunnen voortaan eveneens aansprakelijk gesteld worden voor het betalen van medische zorg voor burgerslachtoffers.

Stelling 7: Clusterwapens mogen niet meer in elke fase van een militair conflict ingezet worden; ten minste niet meer op het moment van militaire terugtrekking om na het vertrek nog zoveel mogelijk slachtoffers te kunnen maken. Militaire leiders worden disciplinair gestraft ingeval van deze bepaling.

Probeer met de woordvoerders aan de hand van de reacties op de ingebrachte agenda-punten of op de stellingen hierboven tot een compromistekst te komen waaronder ze allemaal een handtekening willen zetten. Zorg dat u de laatste 10 minuten daaraan besteedt.

U kunt de tekst op de volgende pagina bijvoorbeeld in de vorm van een motie laten opstellen.

Voorstel voor een slottekst

De vergadering van NGO's, bijeen op (datum) in (school en plaats)

gehoord de beraadslaging,

overwegende, dat .....

.....

.....

.....

.....

.....

verzoekt de VN om een Verdrag tegen clusterwapens op te stellen dat recht doet aan de wensen van deze vergadering

En gaat over tot de orde van de dag.

Getekend,

Namens België

Namens China

Namens Groot-Brittannië

Namens Israël

Namens Nederland

Namens Verenigde Staten

Benodigde materialen

- De zes congresmappen (werkbladen 1-48); voor iedere leerling een van de zes
- De teksten uit de handleiding die nodig zijn voor het leiden van de onderhandelingen
- Schaar, prittstift, pen, stopwatch of horloge met secondeaanduiding.

Weblinks

<http://www.amnesty.nl>
<http://www.amnestynijmegen.nl>
<http://www.controlarms.org>
<http://www.stopclustermunitions.org/>

Adressen

Amnesty International
Scholengroep Nijmegen
Postweg 229
6523 LB Nijmegen
tel. 024-3233387

Amnesty Nederland
Postbus 1968
1000 BZ Amsterdam
tel. 020-6264436

